

אור שבעת הימים

שיעורים בספרי אבות החסידות על פרשת השבוע
ודברות קודש
מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

גליון ד' | פנימי | פרשת וירא תשפ"ד

שיעור בספר
נוצר חסד
כח

שיעור בספר
דגל מחנה אפרים
כב

שיעור בספר
פרי הארץ
יג

שיעור בספר
מגיד דבריו ליעקב
ט

שיעור בספר
בעל שם טוב עה"ת
א

שיעור בספר בעל שם טוב עה"ת

פרשת נח, עמוד התפילה אות מא

יחשוב קודם התפילה שהוא מוכן למות באותה התפילה, מחמת גודל הכוונה, ויש מכוונים כל כך עד שפעמים בטבע היה יכול למות, בשתים או בשלש תיבות שאומר לפניו יתברך שמו, וכשיחשוב כך, יאמר בלבו למה לי איזה פנייה וגאווה, באותה תפילה, כיון שבדעתו אפילו למות אחר שתים או שלש תיבות, ובאמת הוא חסד גדול מה' יתברך, שנותן לו כח ומשלים התפילה והוא חי:

(צוואת הריב"ש דף ד' ע"ב ודף ו' ע"א):

התפשטות עד כלות הנפש בעת התפילה

מא. יחשוב קודם התפילה שהוא מוכן למות באותה התפילה, מחמת גודל הכוונה. כלומר, הוא מוכן לדבק נפשו בשעת התפילה בה' יתברך, אף באופן שמחמת דביקותו תיפרד נפשו מגופו לגמרי. ויש מכוונים כל כך עד שפעמים בטבע היה באמת יכול למות, כלומר, דביקותם בה' גדולה כך כך עד שמצד הטבע היתה נפשם צריכה לצאת תיכף בשנים או בשלשה תיבות שאומר לפניו יתברך שמו. וכשיחשוב כך, שהוא מוכן להתפלל אף אם יפרד מוחיו דהאי עלמא, יאמר בלבו: למה לי איזה פנייה וגאווה באותה תפילה?

כיוון שבדעתו אפילו למות אחר שנים או שלשה תיבות. האדם בא לפעמים בתפלתו לידי פניה, שהוא מתפלל כדי שאחרים יראוהו בתפלתו. כמו כן כאשר זוכה להתפלל כראוי יכול לבוא מזה לידי גאווה על אחרים שאינם בדרגה כמותו. אבל העומד בתפילה מתוך ידיעה שיתכן שימות ומוציאות תתכמל לחלוטין מחמת גודל הדביקות, מתכמלים מאליהם כל הפניות ואין לו ענין עם הסובבים אותו הרואים אותו בשעת תפילתו.

ובאמת, הוא חסד גדול מהשם יתברך, שנותן לו כח ומשלים התפלה והוא חי. התפילה צריכה להיות בבחינת (שיר השירים ה ו) "נפשי יצאה בדברו". וכמסופר על הר"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע שבשעת קריאת שמע היה מוציא את השעון ומתעסק עמו, כדי שיהא לו אחיזה כאן בעולם הזה ולא יפרד בגודל דביקותו.

אות מב

זה חסד גדול מה' יתברך שאדם חי אחר התפילה, שלפי דרך הטבע היה לו למות מחמת שמפסיד כוחו, כי נתן כוחו בהתפילה, כל כך, מכח הכוונה הגדולה שהוא מכוון:
(ריש ליקוטים יקרים, צוואת הריב"ש דף ד' ע"ב)

לפי דרך הטבע היה לו למות בתפילתו

מב. זה חסד גדול מהשם יתברך שאדם חי אחר התפלה, שלפי דרך הטבע היה לו למות מחמת שמפסיד כוחו, כי נתן כוחו בהתפלה, כל כך, מכוח הכוונה הגדולה שהוא מכוון. ענין זה נזכר כמה פעמים (עיי' אות כז ואות צט), שההבל היוצא מפיו מתחבר להבל הכללי של השפע האלוקי וחוזר עם חיות מהודשת. והיינו שבבחינה אחת אכן מסתלקת חיותו ומתבטל כולו, ובבחינה אחרת הוא מקבל תוספת חיות מהודשת מאחר שההבל חוזר אליו.

אות מה

כשאדם במדרגה קטנה, או טוב יותר להתפלל מתוך הסידור, שמכח שרואה האותיות, מתפלל יותר בכוונה, אבל כשהוא דבוק בעולם העליון, אז יותר טוב לסגור עיניו, כדי שלא יבטל אותו הראייה מלהיות דבוק בעולם העליון:
(צוואת הריב"ש דף ד' ע"ב)

בענין הסתכלות בסידור כשאין לו מוחין

מה. כשאדם במדרגה קטנה, שאין לו כל כך מוחין, אזי טוב יותר להתפלל מתוך הסידור, שמכוח שראיה האותיות, מתפלל יותר בכוונה, לפי שעל ידי שמצמצם עיניו לאותיות שבסידור נקל לבא לידי כוונה^א, אבל כשהוא דבוק בעולם העליון, אזי יותר טוב לסגור עיניו, כדי שלא יבטל אותו הראייה מלהיות דבוק בעולם העליון. כי בשעת הדביקות, אדרבה, ההסתכלות באותיות שבסידור מבלבלת את מוחו ומבטלת אותו מן הדביקות. ונמצא שאין בזה כללים, אלא פעמים כך ולפעמים להיפך, והכל לפי מה שהוא אדם, שכאשר מאיר עליו מוחין דגדלות מוטב לו שיסגור עיניו שלא יתבלבל, וכאשר נמצא במוחין דקטנות יכיט בסידור ויתפלל בפשטות.

האדם מכוחו נגד זעיר אנפין שלא תמיד מאיר בו המוחין

ומובא מהבעש"ט (תולדות יעקב יוסף פר' חקת) עוד יותר, שאפילו אם האדם אינו יכול להתפלל כלל, גם אז לא תיפול רוחו, כי זעיר אנפין הוא בדרך כלל בלי ג' ראשונות. וכנזכר בכתבי האריז"ל, והיינו שאין לו כתר חכמה בינה הנקראים 'מוחין', אלא הוא רק גוף מחסד גבורה תפארת ולמטה, ללא ראש.

וכל יום נולד פרצוף 'זעיר אנפין' כשיש בו שש מידות בלבד בלי מוחין חב"ד, ובתפילה מעוררים יחוד אבא ואמא ונולד שפע של מוחין לזעיר אנפין, ומאירים לתוכו על ידי נה"י דאמא שנכנסים לראשו של ז"א, וכאשר ז"א מקבל מוחין, הוא מאיר את שפע המוחין לרחל הנקרא נוקבא, עד שהיא מתגדלת מנקודה קטנה לפרצוף שלם. ובתחילת התפילה היא קטנה מאוד, והיא גדלה לכל אורך קומתו. עד 'שים שלום' שאז נעשה היחוד השלם, ואחר

^א. וראה בספה"ק קדושת לוי (פורים, קדושה ראשונה) וז"ל: והנה יש עוד דבר גדול להתחבר את עצמו, והוא יותר גבוה משכל רבו, והוא הלומד מתוך הספר, כי אותיות מחכימות. כי הרואה באיזה דבר הוא מתחבר את עצמו בדבר הרואה אותו, והמביט באותיות הוא מחבר את עצמו באותיות התורה הקדושה, ואותיות התורה ממקום גבוה קא נחתי. ודע, אותיות הכתובים בתורה העשויה ונכתב כתיקונה, על הספר ואשורית ובדיו ותפירה בגידין, הוא בדוגמא של מעלה, והוא חלק אלהי ממעל. כי אותיות התורה המה כלים למדות של מטה, וכמו שכתב בעץ חיים (עיי' שער העקודים פ"א; שער דרושי נקודות פ"ו) שאותיות המה כלי ספירות, ואותיות המה נשמות ישראל, אשר נשמות ישראל חלק אלהי ממעל (עיי' זוה"ק ח"ג רנט:). לכן, הלומד מתוך הספר תורה הכתובה כתיקונה, אזי מדבק את עצמו בחלק אלהים, והוא בא בסוד אלהים, כי מאיר עליו אותיות התורה המביט בה, ונתחבר במדת העליונים, ונתחבר נפשו בסוד שבה ובצירופי השמות שבהן. עכ"ל.

התפילה חוזר ז"א ומאבד את המוחין חב"ד ונשאר עם שש מידות בלבד. ונמצא כי רוב הזמן ואם ניתן בכלל לדבר על זמן הוא בלי מוחין.

הבעש"ט מלמד אותנו שאם אירע שאדם אינו יכול לחשוב, ולא מאירים אצלו המוחין, לא יצטער על כך, כי מציאנו שז"א - שאנחנו כביכול מכוונים כנגדו בעוה"ז - גם הוא אינו תמיד עם מוחין, כי הוא מקבל את המוחין בתפילה לצורך היחוד, בקר"ש, בקר"ש של ערב, ובשמונה עשרה, אבל בשאר השעות לאורך היום הוא ללא מוחין. ולכן אם אירע לך יום כזה בלי מוחין, דע לך שזהו סדר החיים וזהו סדר בנין האדם, גם העולם לא מורכב דווקא מהרים אלא גם מבקעות ועמקים. החר והעומק מהווים יחדיו את העולם. ועל האדם לקבל בהכנה גם מצב של ירידה והסתלקות המוחין כחלק ממנהגו של עולם ולא כחולשה והסרון.

אות מו

החכם עיניו בראשו להבין ולהשכיל אם הזמן גורם שיוכל לכוון בסוד הפנימי ולהתענג כנ"ל מוטב, ואם רואה שהוא בסוד הקטנות ואינו יכול לכוון, שמתגברין עליו מחשבות זרות, אזי יתפלל כתינוק בן יומו מתוך הכתב, כאשר העיד מורי על עצמו שהיה כארץ אחרת זמן מה בבחינה זו שנסתלק ממנו הנ"ל והיה מדבק עצמו אל האותיות וכו', ואמר כאשר מתפלל מתוך הכתב ומדבק עצמו אל האותיות אזי מעלה בחינת עשיה, כי תיבת כתב הוא ראשי תיבות כתר של מלכות שהוא ת' על ידי בינה, וכך צוה לאיש פרטי שיעשה כך עד שחזר למדרגתו העליונה וכו', ודברי פי חכם חן:

(כתונת פסים בלק דף מ"ג ע"ג)

לפעמים יתפלל כתינוק בן יומו

מו. החכם עיניו בראשו להבין ולהשכיל אם הזמן גורם שיוכל לכוון בסוד הפנימי ולהתענג כנ"ל, מוטב. כל אחד יודע ומכיר בעצמו מה הוא מצבו הנפשי שבו הוא עומד. וכשהאדם מרגיש שהוא מחובר אל בוראו ומאירים בו רגשי יראה ואהבה והארת השכל, אזי הוא זוכה להרגיש בתפילתו הרגשה נפלאה ונעלית שקשה לתאר אותה, כי היא למעלה מתפיסת השכל והשגת המחשבה, אלא היא 'עונג' ודביקות מופשטת. זו היא התעלות שאין כמוותה, הרבה יותר מתענוג גשמי, ואין להשוותה כלל להנאות העולם הזה.

עונג אלוקי - אין למעלה הימנו

ובעסקנו בענין התענוג יש להזכיר שישנם בנמצא אנשים כאלו שהמושג 'תענוג' מזכיר אצלם את התאוות הנפולות והנפסדות הנמצאות בעולם, אולם אין זה נכון כלל לפי שעצם התענוג הוא דבר אלוקי, וכמו שכתב הרמח"ל במסילת ישרים 'האדם לא נברא אלא להתענג על ה"י שתכלית עבודת ה' היא התענוג.

יש להבחין בין תאוה לבין עונג, אלו הם שני מושגים הרחוקים מאוד זה מזה. הסיון לתענוג - הוא שהאדם מרגיש שלווה ורוגע. אך התאוה פועלת על האדם באופן הפוך שלאחר מילוי תאוותו מרגיש ריקנות ועצבות.

העונג של העולם הבא הוא העונג האמיתי והוא רחוק מאוד ממה שנתפס אצלנו כתאוות. העונג העליון הוא רום מעלת האושר של האדם, עונג ללא שום הפרעות.

וכתב רבינו עובדיה מברטנורא בפירושו למסכת אבות (ד ב) על דברי המשנה "שמצוה גוררת מצוה", וז"ל: "שכל מה שאדם משתכר ומתענג בעשיית המצוה נחשב לו למצוה בפני עצמה. ונוטל שכר על המצוה שעשה ועל העונג וההנאה שנהנה בעשייתה".²

ב. וזו לשונו בתחילת מסילת ישרים: "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה, מה שהורונו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכירתו שזהו התענוג האמתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא. ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא, כי הוא הנברא בהכנה המצטרפת לדבר הזה. אך הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצנו זה, הוא זה העולם".

א. וראה את לשונו הזהב של הרמב"ם בספר המצוות (מצוה ג): שנחשוב ונתבונן במצוותיו ומאמריו ופעולותיו עד שנשיגהו ונהנה בהשגתו תכלית ההנאה, וזאת היא האהבה המחויבת.

וראתי מאמר נאה בשם הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, כי פעם נפגש משהו מהגבירים האלו ודיבר עם הגאון ר' אהרן קוטלר באריכות אודות הסכם "יששכר זבולון". אמר לו ר' אהרן, שמע ידידי, עוה"ב באמת יהיה לך, אתה משלם, וחצי מזכויות הלימוד של השותף הן שלך. עוה"ב אכן יהיה לך, אבל עולם הזה אין לך... לחוש את הטעם בקושיא ובתירוץ, של יישוב רמב"ם מוקשה, סברא של ריטב"א, רשב"א ומהרש"א - את הטעם המתוק של לימוד אין לך. עוה"ז אין לך. עוה"ב כן... שילמת - תקבל.

זה מזכיר מאמר נפלא נוסף. פעם, עבר הרבי מקוצק ברחוב בעיירה, והנה גם ראש הקהל עובר עמו, כמו רוב בעלי הבתים בעיירה בעת ההיא, היה בור, עם הארץ ועשיר, ונסע עם עגלה מזהבת מונהגת על ידי ארבעה סוסים, לבוש בגד מפואר עם כפתורי זהב ועגלון במדים מזהבים. ממרום העגלה הוא רואה את הקוצקר והוא צועק לו: 'בוקר טוב רבי!' הרבי הרים עיניו אליו ועונה לו 'בוקר אור יענק'ל. הגידה נא לי, איה העוה"ז שלך?'. ענה לו יענק'ל: 'רביה

ובשם הבעש"ט כתוב לאמור (בעש"ט עה"ת, בראשית אות פא): "שמעתי כי לעתיד לא יהיה גיהנום. רק מכניסין הרשעים לגן עדן, וזה לו לגיהנום יחשב, ששומע שם מתפללין בשמחה וריקוד, ולומדים תורה בהתמדה, וזה לו לצער יחשב, שלא היה מורגל בזה, אם כן בזה עצמו שהצדיקים מתעדינין בה הרשעים נידונין" (נדרים ח ב). עכ"ל.

והיינו שהעונג של העולם הבא יתענגו בדביקות הבורא מתוך תענוג נפלא שאין דומה לו, ולכן הרשעים שאין להם שייכות עם תורה ותפילה יתייסרו מאליהם כשלא יזכו ליטול חלק בעונג נפלא זה.

והדברים מיוסדים על פי מאמר הבעש"ט שאין רע בעולם, אלא הרע הוא המדריגה התחתונה של הטוב⁷. ולכן אין בריאה של גיהנום כי אין בריאה של רע מוחלט, אלא הרע הוא העדר של הטוב⁸.

הנה, ראה נא, זה העוה"ז שלי - כשהוא מצביע על הכרכרה - מה חסר לי?'. ענה לו הקאצקער: 'הרי זה העוה"ב שלך... אך איפה העוה"ז שלך?'. זה ווארט עמוק.

⁷. ראה בספר **צוואת הריב"ש** (טז ע"ב, וכן הוא בספר אור תורה) וז"ל: יש לתמוה מה שכתוב בתורה 'והנה טוב מאוד' וכתוב כמה פעמים 'כי טוב' במעשה בראשית, ובמשנה תורה כתיב (דברים ל, טו) 'ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע', מהיכן בא הרע, אבל אין לפרש כמו שאנו אומרים רע ממש, **אלא הרע הוא גם כן טוב רק שהוא מדריגה תחתונה מטוב הגמור**, וזה רמוז בזוהר (עיין זוהר בראשית מט:): מלעיל ומלרע, וזהו שכשפועלים טוב אז הרע גם כן נעשה טוב, אבל כשחס ושלום חוטאים אז נעשה רע ממש, למשל המטאטא שמכבדין בו הבית הוא עשוי לפנות את הבית, והוא טוב קצת, אבל הוא במדריגה תחתונה, ועל כל פנים טוב הוא, וכשצריך להכות בו את התינוק כשהוא חוטא, אז המכבד ההוא נעשה רע גמור, ומכין בו את התינוק. ע"כ.

וראה עוד בדברי **הבני יששכר** ז"ע (חודש ניסן מאמר ט' אות ב) שהובאו לעיל ושם נזכר בזה הלשון: כתבו תלמידי הבעל שם טוב.. וכשימצא הטובה באותו הדבר הרע, הנה הוא בירור הטוב מן הרע וממילא יתבטל הרע, **כי רע אין לו מציאות בפני עצמו**. ע"כ.

⁸. ראה בספר **באר מים חיים** (פר' בראשית, פרק א) וז"ל: גם צריך להבין מאמר הכתוב (ישעיה מה, ז) 'יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה'. לכאורה מהפלא שהקב"ה יתפאר עצמו בבריאת החושך והרע וידוע מאמר חז"ל (בר' ג, ו) אמר ר' אלעזר לעולם אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה אלא על הטובה ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה. קרא אלהים לילה אין כתיב כאן, אלא קרא לילה וכו' עד כאן. וכאן אמר בפירושו אני ה' עושה כל אלה. ונאמר בזה בארבעה פנים לבאר איך שבריאת החושך והרע היה על דרך הטוב האמיתי והחסד האמת מבורא עולם ברוך הוא. יעויין שם בהמשך דבריו.

לפעמים יתפלל בפשטות מתוך הסיודור

וממשיך ה'תולדות': ואם רואה שהוא בסוד הקטנות ואינו יכול לכוון, כי אין לו הארת המוחין, וכן בשעה שמתגברין עליו מחשבות זרות, אזי יתפלל כתינוק בן יומנו מתוך הכתב בפשטות, מילה במילה מתוך הסיודור, כאשר העיר מורי הבעש"ט על עצמו, בעת שהיה כארץ אחרת זמן מה בכחינה זו, אולי כוונתו על התקופה ששהה באיסטנבול בדרכו לא"י שכידוע היו לו שם הסתלקות המוחין ואכמ"ל, שנסתלק ממנו הנ"ל והיה מדבק עצמו אל האותיות וכו'. כך הוא התחיל לחזור לעצמו. בתו של הבעל שם טוב, אדל, אמרה לו: "אבי, עשה משהו, אנחנו בצרה". אמר הבעש"ט: "איני יודע ולא כלום, נסתלקו ממני המוחין" אמרה לו אדל: "אמור משהו". ענה הבעש"ט: "איני יכול". ענתה אדל: "אותיות האל"ף ב"ת יכול אתה לומר? אם כן אמור!" והתחיל לומר אל"ף ב"ת, כדרכו בהתפעלות ודביקות ודחילו ורחימו. אז חזרו לו כל מדרגותיו וניצל מן הסכנה.

ואמר הבעש"ט: כאשר מתפלל מתוך הכתב ומדבק עצמו אל האותיות אזי מעלה בחינת עשייה, כי תיבת כתב הוא ר"ת כתר של מלכות כ"ף - כתר. ב"ת - בינה. תי"ו - מלכות, שהרי זו האות האחרונה. והמלכות נחשבת לאות ב' לפי שהוא על ידי בינה. כל פעולותיו של אדם (הנכללות בגדר 'מלכות' שהיא הדרגה התחתונה), באים מתוך שכלו, הבנתו [שהיא בחינת 'בינה']. וזה מה שכתוב בספרים 'יכולהו בחכמה אתברירו'.¹ כלומר, כל הברורים נעשים על ידי ההבנה של האדם, המוחין, המחשבה. כי המחשבה עושה את הכל.² וכך ציווה הבעל שם טוב לאיש פרטי. שיעשה כך עד שחזר למדרגתו העליונה וכו'.

¹ ואז הוא מתייחס לכל דבר כמות שהוא, כמו שנתבאר לעיל באריכות על מצבו של האדם בקומו משנתו.

ז. לשון זו מובאת רק בספרי החסידות (לדוגמא ב'אור תורה' למגיד הגדול ממעזריטש עמוד ריד אות קסד). בזוהר ובכתבי מרן האריז"ל מובאת הלשון 'במחשבה אתברירו' (זוהר שמות דף רנט ע"ב, ועוד, ובכתבי האריז"ל - עץ חיים, שער יח פרק ה, שער יט פרק ט ועוד).

² זה המהלך של הבעש"ט, שהוא דורש אותיות, דורש מילים. וכמו שמצינו (בעש"ט עה"ת דברים א א) בזה הלשון: 'אלה הדברים אשר דיבר משה' וגו', שהמחשבה אינה מושגת רק לאדם שהוא יודע בדעת מה שהוא מחשב, וממחשבה יצא לקול, וממנו לחמשה מוצאות הפה, וזהו אלה. ר"ל אל"ף - אלוף בינה, ממשיך לג' קוים, וזהו ה' מ'אלה' ומשם לחמשה מוצאות וזהו האות ה"א במילה "אלה".

גם כאן: 'כתב', כ"ף - כתר. תי"ו זו האות האחרונה. ואיך מעלה הכתר את התי"ו? על ידי ב"ת - על ידי בינה, המחשבה.

ודפח"ח. הבעל שם טוב ציווה על אותו אדם שיתפלל מתוך הסידור מילה במילה וכך יחזור למדרגתו.^ט

---

^ט. וסיים שם בספר **כתונת פסים** וזה לשונו: ואפשר לומר דרך רמז שזהו מה שאמר ה' יתברך ליעקב אל תירא מרדה מצרימה וגו' ואנכי אעלך גם עלה (בראשית מו, ג) שירד ממדרגתו בחינת שמאל כדי להעלות אנשי עשיה, והבטיחו שיחזור למדרגתו העליונה, גם עלה, שיהיה לו עליה כפולה, כמו ששמעתי ממורי על עצמו אחר ירידתו הנ"ל היה לו עליה כפולה גם בגשמי היה מאהב לכל אדם, בראותו שהכל מסתלק ממנו ואחר כך שחזר למעלתו אם כן הכל בידו יתברך וכו' ודברי פי חכם חן, עד כאן לשונו.

שיעור בספה"ק
מגיד דבריו ליעקב
 להמגיד ממעזריש

אות ב

דביקות באלוקות שבתוך האותיות

האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין אף בלבנים לא יעבור (מגילה כד:), כי למה נפלה מחשבה זרה לאדם, ויבואר על פי מה שכתוב (במדבר לא, יז) 'וכל אשה יודעת איש למשכב זכור הרוגו'. כי גם בנו נמצא נשי מדין, כי הנה התורה היא תמידית ונצחית בכל דור ודור, וגם היום יש נשי מדין ג"כ, כי 'נשי' לשון שכחה, מלשון (בראשית מא, נא) 'כי נשני אלהים את כל עמל'. 'מדין' לשון דין. כי כאשר מתחיל האדם להתפלל, מיד כשאומר 'אדני שפתי תפתח' השכינה מתלבשת בו ומדברת הדיבורים, כי השכינה אין לה פה, וכביכול האדם משאיל את פיו עובר השכינה שדרכו תוכל השכינה להעלות הדיבורים אל הקב"ה.

וכשיהיה לו האמונה שהשכינה מדברת אלו הדיבורים בודאי תפול עליו אימה ויראה⁷, וגם הקב"ה כביכול מצמצם את עצמו ושורה אצלו כמו שכתוב (שיח"ש ב, ט) 'מציין מן

⁷ ראה **כתר שם טוב** (ח"ב דף כ"א ע"א): **יחשוב אדם בדיבור שעולם הדיבור מדבר בו עולם גדול כזה שבו נבראו כל העולמות כדאיתא בהבראם שהוא בה' מוצאות הפה, ועל ידי זה יחשוב בתפארתו יתברך שמו, שכל חיות העולמות הוא בדיבור, והוא הוא עולם היראה, וכביכול שכינה מצמצמת את עצמה ושורה בדיבורו ופיו כדאיתא בספר יצירה (פרק ב' משנה ג') קבען בפה ואם הדיבור הוא כך מה הוא עולם המחשבה, ועוד אורות מצוחצחות אשר אין סוף וחקר וכשיתחיל לחשוב ואומר בלבו כי זהו צמצום עולם המחשבה במוח מדת חכמה ובינה עולם גדול כזה ראוי לבייש מפניו.**

⁸ ראה **כתר שם טוב** (ח"ב דף ה' ע"ב): אין דיבור בלא מחשבה, כי מקודם הוא חושב מה שידבר, והנה כשחושב קודם התפילה מה שידבר ולפני מי ידבר, בודאי תפול עליו יראה ובושה שיהיה

החריבים, שהקב"ה כביכול מציין מהאותיות שהם היכלות שהם שורה עצם האלוקות, כנודע המחלך של הבעש"ט שהדביקות האלוקית הגדולה ביותר היא על ידי דביקות באותיות, והוא - האדם המתפלל - הולך מהיכל להיכל, שנכנס יותר ויותר לתוך פנימיות התיבות ומתחבר בדרגות עליונות יותר באלוקות, תחילה בבחינת מעשה אחר כך בבחינת רגש ומחשבה עד לעצם הדביקות שלמעלה מהשכליות, ובכל היכל הנין אותו אם הוא ראוי ליכנס. היינו שהוא דן את עצמו האם מרגיש שכבר אוהו בדרגה זו, ואם היה האדם משיים אל לבו שדנין אותו בעת שנפלה לו מחשבה זרה, בודאי היה מתפלל בכוונה, רק שהוא שוכח שדנין אותו ולכן נותן שהדיבורים יצאו מעצמו.

הקדושה היא בחינת משפיע לעומת הקליפה שהיא מקבלת

והקליפות נקראים נוק, שהיא מצפה לקבל חיות מהאדם בעשותו עבירה ח"ו, כמו אשה שהיא 'מקבלת', וכאשר עובר עבירה ח"ו בונה את הנוקבא דקליפה. והקדושה נקראת ג"כ 'אשה יראת ה'' שהיא מקבלת תענוג בעשיית אדם מצוה אחת. אך דבקדושה יש ג"כ זכר שהוא 'משפיע', כי הקב"ה שופע שפע בהאדם כדי שיעשה המצוה, אבל הקליפה היא רק מקבלת. והיינו שלגבי המצוות נחשב האדם כאילו הוא במל ואין לו כח לעשות שום מעשה טוב, ורק מחמת הכח החיוני שהקב"ה משפיע בו בתמידות יכול לעשות את המעשה הטוב, ונמצא שהקב"ה הוא בבחינת זכר המשפיע את החיות. אך לגבי עבירה, אין הרצון העליון רוצה להשפיע אל האדם חיות וכח לעשות העבירה, ונחשב כאילו האדם עצמו עושה בכוחו את העבירה והקליפה היא רק מקבלת כי אין לה כח מחמת עצמה כלל.

וזהו 'כ"ל אשה', תיבת 'כל' רומז על הנוקבא דקליפה שהיא רק מקבלת ואינה משפיעה כלל, דהיינו מי שהוא רק אשה יודעת איש, שמחברת את עצמה לקדושה (הנקראת 'איש' מחמת חיותה משפיע) כדי לקבל משם, ואין לה כח מחמת עצמה כלום. והקליפה היא המביאה המהשבה זרה, והיינו שהמהשבה זרה היא עצמה הקליפה שמקבלת מהקדושה, כי כל מה שהוא רק בחיצוניות, אפילו מחשבות של מה בכך, שהאדם אינו מוצא בשכלו קשר ושייכות אל האלוקות, הרי זה בגדר קליפה שהיא חיצונית המוככת את הפרי הפנימי. כי מחשבתו של האדם, אם היא הגונה וטובה, מרבה על ידיה את הקדושה בעולם ומגביר את הטוב בכריאה שתתנהל בדרך נאותה יותר. ואם הושב מחשבות רעות מסלק את

ירא מן הדיבורים עצמם, כשנותן על לבו שהעולם הדיבור, היא השכינה כביכול מדברת בו, והיא כלולה מכל המדות יראה ואהבה והתפארות וכן כולם כידוע, ואיך לא יהיה לו יראה ובושה כשידע שמעורר השכינה וכל המדות כביכול, וזהו עושי דברו (תהלים ק"ג, כ'), שעושים מדיבור מעשה.

הבורא משם כי הבורא כולו טוב בתכלית הטוב, ונמצא שעצם המחשבה הרעה היא היא הקליפה עצמה.

וכן מצינו שהעיד מהרה"ו על מורו האריז"ל שהיה לומד כל סוגיא כמה פעמים ומתאמץ ומזיע כדי להבין כל דבר על בוריו, ומכוין לסלק הקליפות שהם הקושיות והספיקות והפירושים המוטעים העולים במחשבת הלומד תוך כדי לימודו ודוחה אותם עד שמגיע למסקנא הנכונה. וכל אותם פירושים מוטים נראים כנכונים עד שהותרים ומגיעים אל האמת הצרופה ומתברר שהם רק מחשבות שוא שזהו הקליפות שהם רק בחיצוניות ואין בהם ממש.

וכאשר האדם חושב מחשבות זרות שאין בהם שייכות לאלוקות, הוא יוצר כח חיצוני של שוא שאין בו ממש אלא חיצוניות בלבד, ובכך הוא יוצר קליפה. ומידה טובה מרובה שעל ידי מחשבות קדושות הוא יוצר כח של קדושה ומוסיף קדושה בעולם.

דרכי 'הכנעה הבדלה המתקה'

וכשנזכר לו המחשבה זרה, ראוי הוא להוריק פניו מחמת בוש, שהרי השכינה כנגדו, ואילו היה עומד לפני מלך בשר ודם היה מדבר בבוש, ומתאמץ לדבר בענין. והרי הקב"ה מביט אל המחשבה שהיא גבוהה יותר מהדיבור, והוא אינו חושב בענין בשעת דיבורו אלא מחשב בעניניו הבל. וכאשר מתבייש במחשבתו, ותופס את עצמו שעומד לפני המלך ומחבר עצמו אל האלוקות, בזה גופא מעלה את המחשבה זרה.

וזוהו לפי מהלך ה'תולדות' בשם הבעש"ט שיש בכל דבר 'הכנעה הבדלה והמתקה', כי כאשר חושב מחשבה זרה, בתחילה צריך להכניע עצמו ולהבין שאינו בדרך טוב, אחר כך צריך להבדיל בתוך אותה מחשבה את חלקי הטוב שניתן לברר, ובכך ממתקים את המחשבה, כי לפעמים על ידי עצם הדבר שמחשבה כזאת עלתה בקרבינו אנו מתעוררים בבושה ויראה גדולה מלפני המלך, בסוד יהוד נורא עם מורא, ונמצא שהמחשבה הזאת נעשתה כסא אל הטוב כי היא גרמה לנו להתדבק יותר באלוקות ובכך מתמתקת ועולה לקדושה.

ומחשבה זרה באה מכת העבירה שעשה כיום, באה לו זה בתפלתו, להזכיר אותו להעלות אותה להקב"ה. וכדברי ה'תולדות' בשם הבעש"ט שמחשבות זרות באות מחמת שלוש סיבות: או מחמת שבירת הכלים שאינה תלויה בזמן אלא קיימת גם כיום, או שהאותיות מצטרפות לצירוף לא טוב מחמת האנשים שהטאו כמשך הדורות ועל ידם נצטרפו האותיות באופן לא טוב וזה משפיע על כל הנבראים כפרט לעומדים סביב המתפלל בבית המדרש,

או מחמת שהאדם עצמו המא וגרם מעשה רוחני הקיים בחללו של עולם, ובתפילה כאשר עוסק באותיות התפילה מתעוררות אצלו כל המחשבות והציורפים שבעולם, על דרך האדם המרתיה מים שיש בהם לכלוך הרבה שאינם נראים ועל ידי ההרתחה הם צפים ונראים. וכאשר דבוק בכוראא בעת התפילה, ומגיעים אליו אותן מחשבות, הוא צריך לדבק אותם לשורשם האלוקי ולמצוא דרך איך להכרם ולהעלותם באיזה צד אל הקדושה.

בני האדם נבדקים כשהם מבטאים את תיבות התפילה ואז מתגלים כל מעשיהם ונבדקים האם ראויים להכנס אל היכל הדביקות הפנימית

וזהו 'העבירה לפני הציץ' שנאמר לגבי בנות מואב שהעבירו אותן לפני הציץ של הכהן גדול לבדוק האם היא יודעת איש, היינו שהעבירו אותן לפני הבטת השי', לשון 'מציץ מן החרכים' שהאדם מוציא מפיו אותיות ששורה בהם עצם האלוקות, וכשם שבנות מואב נבדקו על ידי הקדושה של הציץ, כך נבדקים בני האדם כשהם מבטאים את תיבות התפילה ואז מתגלים כל מעשיהם ונבדקים האם ראויים להכנס אל היכל הדביקות הפנימית, וכאם לאו, הם נמשכים אל החיצוניות של הקליפות. וזהו 'סימן לעבירה הדרוקן'²⁷, אם עשה ביום העבירה, נתגלה בשעת תפילתו מחשבות זרות, כדי שיבוש ויכלם, ומעלה את העבירה ואת ההרהור שהרהר דבר שטות. ואופן ההעלאה הוא על ידי שמלמד על עצמו זכות, להצדיק את מעשיו ולמצוא איזה נקודה טובה בתוך השמות שעשה שעל ידה נתקרב יותר לצד הקדושה, ובכך משרה את הקב"ה שם בתוך העשייה הזאת וסר הפירוד ומתבטלת הקליפה וההסתר החיצוני.

וזהו האומר 'איני עובר לפני התיבה' שאינו רוצה להתפלל, שהמתפלל נקרא 'עובר לפני התיבה', שהוא עולה ומעלה עמו את הדיבור על ידי שמכוין להתדבק באלוקות שבתוך האותיות, והיינו שאינו רוצה להעלות דיבורי תפילתו 'בצבועים', פירוש מחמת המחשבה זרה הנקרא צבועים, שהם היפך גוון לבן הרומז על טהרת המוח, מפני שהוא מהמדות שנפלו בשבירה. והמדות נקרא צבועים שהם גוונים כידוע. והיינו שאינו רוצה להעלות את המידות שמהם מגיעים המחשבות הזרות, 'אף' – השבירה נקרא אף שהוא אף והרון של הקב"ה – 'בלבנים', בבהירות השי', 'לא יעבור' – לא יהא עליו עבירה (אינו מוכן קצת), והיינו שאדם כזה שאינו מוסוגל לקחת את האהבה הנפולה או שאר המידות הנפולות ולמצוא בתוך העבירה שעשה איזה צד של רוחניות כדי להעלותה בתשובה אל שורשה שממנה נלקחה, אינו יכול להשיג הכוראא אף כשעוסק במצוות בבהירות המוח, כי אינו יודע

²⁷ פירוש, חולי מעים שגורם שתהא בטנו צבה.

למצוא את הבורא גם כשעוסק במיוב, שהרי הבורא ית' מעל כל הגוונים ונמצא בכל אתר, וצריך רק לקשר המעשה אל המחשבה ולמצוא בכל דבר שייכות אל הדביקות האלוקות, אף למפרע, ואם אינו יודע להתעסק בכך, אינו יודע לחבר עצמו אל האלוקות גם בעסק המצוות, וזהו עמוק מני עמוק:

שיעור בספה"ק
פרי הארץ

פרשת וירא

כל דרגה שהאדם משיג באמונת ה' יש לו קודם לכן התנגדות ונסיון בענין זה ועל ידי מתעלה לדרגה גבוהה של אמונה פשוטה

במדרש (תנחומא וירא א) פתח רבי יצחק נפחא כתיב (שמות כ כא) 'מוזבח אדמה תעשה לי והעלית עליו וכו', אדם עושה מוזבח וזוכח עליו עולות ושלמים נאמר עליו (שם) 'בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך', אברהם אבינו זוכח את עצמו לא כל שכן, זהו שנאמר 'וירא אליו ה''. ומתוך דברי המדרש נראה שאברהם זבח את עצמו, וקשה, שהרי יצחק נעקד על גבי המזבח ולא אברהם.

אך יתפרש הענין, בהקדים תרין תמיחי דמדבר דכירי המפרשים, א' למה הזכר נסיון העקדה על שם אברהם⁹ ולא הזכר הנסיון על שם יצחק שמסר את נפשו אליו ית', וכפירוש רש"י ז"ל (בראשית כב, א) 'אחר הדברים' הם דבריו של ישמעאל (ע"ש), והשיבו יצחק שימסור את עצמו לשמו עיין שם¹⁰ ומכאן שהנסיון היה של יצחק, שהיה מוכן לזכות עצמו לפניו ית'. ב' למה לא הזכר במקרא נסיון אברהם שהושלך לכבשן האש באור כשרים¹¹.

אבל הענין יתבאר, דהנה ידוע מאמרם ז"ל (סוכה נב ע"א) כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ואמרו (שם ע"ב) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו

⁹. כדכתיב (בראשית כב, יב): 'כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני'. וכן אמרו חז"ל (אבות פ"ה מ"ג) עשרה נסיונות נתסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, ואחד מהם הוא עקידת יצחק שנחשבת כנסיונו של אברהם.

¹⁰. זה לשון רש"י: 'אחר הדברים האלה' - יש אומרים אחר דבריו של ישמעאל שהיה מתפאר על יצחק שמל בן שלש עשרה שנה ולא מיחה, אמר לו יצחק באבר אחד אתה מיראני, אילו אמר לי הקדוש ברוך הוא זבח עצמך לפני לא הייתי מעכב.

¹¹. ראה במדרש (ב"ר לח, יג).

לא יכול לו, שנאמר (תהלים לו לב-לג) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ה' לא יעזבנו' וכו'.

והנה יש להקדים מאמר בעל עקידה (שער ה')¹⁰ על פסוק (בראשית ב יח) 'אעשה לו עזר כנגדו', וקשה שאם היא 'עזר' אינה מתנגדת 'כנגדו', וביאר כי יש שהתנגדות היא העזר, ונתן טעם לדבר, שאלמלא התנגדות 'את זה לעומת זה עשה אלקים' (ע"פ קהלת ז, יד) היה ביטול הבחירה ולא היה שייך שבר ועונש, כי באם אין לאדם על מה ללחום, למה יקבל שבר.

או יש להוסיף טעם אחר לפי דברינו במקום אחר (פרשת קרח עיי"ש)¹¹ שאם לא ההתנגדות היה ביטול התענוג בידוע, כי התענוג בא מדבר שאינו תמיד¹². ומכאן יש ללמוד חשיבות התענוג בדרכי העבודה שהיא הנקודה העיקרית בדביקות האלויות.

¹⁰. זה לשונו: אמנם המין האנושי לא נברא אלא לקבל שכר חלף מעשיו, וכמו שאמרו עליו (ב"ר פרשה יד, ועיין תמיד לב). שאם ימות יחיה כמוזכר בשער ג' אצל נעשה אדם. ולזה היה האפשרות אשר לו לעשות רע מטיב פועל בחירתו, כי כאשר יבחר בטוב הוא יותר משובח מפני האפשרות שהוא העומד כנגדו, כי מצד שהוא יכול לעשות רע יהיה הפועל שהוא הנבחר יותר טוב, לא שאם יפול על הרע יקרא בוחר כו'. ולזה אעשה לו עזר כנגדו. והוא, שנחבר בו ענין ודבר שהוא כנגדו, והוא חבור ההיולאניות עמו, שמצדו יהיה לו האפשרות על הרע, והוא גמר ושלימות תכונתו, היותו יודע טוב ורע, שעם זה יעזר להיות הבחירה אצלו פועל טוב. וכמה הפליג בזה רב שמואל בר נחמן באתו מאמר שזכרנו בשעבר, והנה טוב זה יצר טוב, מאד זה יצר הרע (ב"ר ט, ז), וכי יצר הרע טוב הוא. הורה בבירור שהטוב מאד שנאמר באדם, הוא מצד זה החבור אל החמר, הוא יצר הרע, אשר מטבעו לפנות אחרי חמדת האשה והבנים והבית והממון, ולהעזב מהענינים הנפשיים, כי כאשר ימשול בו השכל, ויעמוד כנגדו למחות בו ולהכניעו תחת עבודתו, אז טוב לו, והוא שלמות ענינו מצד שהוא אדם.

¹¹. פשטות לשון הכתוב שהאשה היא 'עזר' העומדת 'כנגדו', היינו לצידו, על דרך 'תפילות כנגד תמידין' וכיוצא ב"ב, אך יש בזה גם משמעות של התנגדות, וכן מצינו בתולדות יעקב יוסף (פרשת חיי ד"ה ובוה יובן) בזה הלשון: כתב רמ"א באורח חיים סימן א' 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז, ח) זה כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים וכו', אך יש להבין דהוי ליה למימר, לפני תמיד, מה שאין כן 'לנגדי' משמע שהוא נגדיות, כמו שאמרו חז"ל (יבמות סג). זכה עזר, לא זכה כנגדו וכו', הגם דשמעתי שיחזיק האדם את עצמו איך שהוא רחוק מה' יתברך, וזהו שאמר 'שויתי ה' לנגדי'.

¹². שם מבואר שתענוג תמידי אינו תענוג.

¹³. ראה בספר תולדות יעקב יוסף (פר' תזריע) וז"ל: עוד יש לומר והחיות רצוא ושוב, כי תענוג תמידי נעשה טבע ואינו תענוג, לכך האדם עולה ויורד בעבודת השם יתברך כדי שיהיה תענוג שהוא עיקר עבודת ה' כמו ששמעתי ממורי.

או מעם נוסף משום שלא היה יכול לסבול תענוג של השגה אם לא ברצוא ושוב שהיא ההתנגדות, כי בלי הישוב' שהוא ההתנגדות, לא היה יכול להיות ה'רצוא' שהוא ההשגה. ויש לזכור תמיד שהגורם הגדול להשגת האדם הוא מניעת ההשגה, כי צריך כח גדול בעבודת ה', והנפש תתעצם במקום שיש לה הפרעות ועיכובים להתגבר עליהם, אבל כאשר הכל על מי מנוחות יחסר לנפש כח המעצים. ונמצא שההפרעות והעיכובים, הם הם המקדמים את האדם בעלייותיו, וה'כנגדו' הוא גופא ה'עזר'. ואם כן, כפי גודל הכח המעכב וההתנגדות, כך תגדל ההשגה שלאחריו.

כללא המלתא, לפי ערך גודל ההשגה והעבודות שזכה האדם להגיע אליהן, כך קדמה אליו ההתנגדות, בבחינת 'את זה לעומת זה עשה', דהיינו הביטול ומחשבת הוי', מהיפוך להיפוך, שכל אחד לפי מדרגתו והשגתו, כך קדמה אליו ההתנגדות ההפכית, הקטן לפי קטנו והגדול לפי גדלו, בכדי שיבא על ידי ה'כנגדו' אל ה'עזר' הנזכר לעיל.

אבל לאחר שידענו שההתנגדות היא העוזרת לאדם להגיע אל השגתו ומעלתו, יש לידע במה הוא אכן נעזר מנפילתו שלא יפול לגמרי בהתנגדות ח'ו, העיקר הוא ע"י האמונה הגדולה ופשוטה בלי שום טעם וסברות כלל, אשר דרגה זו היא מעל התחלקות המדרגות והיא נמצאת עמו בכל מצב ובכל דרגה, בעלייתו כירידתו², שהרי באותה השגה והעבודות שהשיג כבר, נפל לשכנגדו, ואינו יכול להתחזק עם הדרגה הזאת כי היא כבר אינה בגדר 'אמונה' אלא בגדר 'השגה', וההתחזקות היא רק על ידי עזרת הבוית"ש עצמו שלמעלה מכל הגדרה והשגה, לכן יראה להתחזק באמונה הגדולה ופשוטה בחזקה, ונמצא שההתנגדות מרימה ומעלה את האדם לדרגה גבוהה יותר מהשגתו, וכך עולה האדם תמיד מדרגה אחר מדרגה על ידי ההתנגדות כנגדו.

וזוהו העזר שהקב"ה עוזר לכל אדם בכל יום נגד היצירה"ר בהשפעתו לאדם את האמונה זו להתחזק בו ית', ועל ידה יקום על משענתו. על ידי ההתנגדות הוא מגיע אל ה'עזר' דהיינו העזרה שהקב"ה 'עוזרו' נגד היצר הרע, והיינו הארת אור האמונה שהאדם נאחו בה כדי להתגבר על יצרו, ועל ידה יקום על משענתו ויתהלך בדרכי הדביקות.

² וכנזכר לעיל (פרשת נח): ואחר התפעמו כפעם בפעם, אעפ"כ הוא מתחזק באמונתו ית', שהמצוה הוא התקשרות ודברי אלקים חיים מן הרצון העליון שאמר ונעשה רצונו עד סוף השתלשלות מדרגת השפלים. עכ"ל.

כדי שלא יפול על ידי ההתנגדות נותנים לו לפעמים השפעת טוב או רע שיתחזק על ידם באמונה יוכל להתגבר

ובזה יתורין קושיית צדיק וטוב לו צדיק ורע לו (ברכות ז ע"א)^כ, שהרי 'בוהן לבות ה' (משלי יז ג) והוא יתברך יודע לפעמים שיגיע לאדם התנגדות בבחינת 'את זה לעומת זה' והיינו נסיון גדול, בשעה שהאדם נמצא בדרגה של השגה ועבודת שלא יוכל לעמוד בה ולא יוכל קום מנפילתו באותו התנגדות ולא יוכל להתחזק באמונה כנ"ל, על כן מקדים לו רפואה למכתו, להרע או להטיב, וע"י אותה סיבה תתחזק האמונה. כי יש לפעמים שהקב"ה שולח לאדם שמחה או עושר ומתדבק ומאמין בהש"ת על ידי רוב הטובה, ואז, כאשר בא לאדם נסיון גדול, יש בכוחו להתגבר נגד הנסיון מחמת האמונה שנתחזק בה קודם לכן. וכן להיפך, שלפעמים שולח הקב"ה סיבה לאדם שיתחזק באמונה על ידי צער ודוחק ח"ו המביאים אותו לאמונה ודביקות בה', ואז כשבא אליו הנסיון יש בו כח לחזק עצמו על ידי האמונה.

או שההתנגדות עצמה לא תחול עליו בפרך כל כך, מחמת היסורים או העוני שהם בעצמם סיבת יראת ה' ובטול התאות ואמונות הכוזבות. ההתנגדות תפקידה ומטרתה להביא את האדם לאמונה פשוטה בדרגה גבוהה שמעל ההשגה, ולפעמים על ידי היסורים או העוני יוכל לבוא לאמונה כזו, כי מוכרח להתחזק באמונה מעל השגתו ולהאמין שהכל לטובה, וכן על ידי יסורים אלו ירא לנפשו, כי כשרואה עצמו מתנתק מן הדביקות האלוקית, יירא לנפשו מן היסורים והעוני, ואז לא יצטרך אל ההתנגדות שתחול עליו באופן מוגבר כל כך.

והנה אחר ידיעתנו באמת שהעבירה והתרחקות מאתו ית' הוא רע ומר ממות ויסורין, שהרי היסורין והמיתות ממרקין העבירות, והמה רפואות המכה, ממילא ידוע שהמכה גרוע מיסורי הרפואה. כיון שהיסורים והעוני וכל הצער והיסורים באים לאדם כדי להציל אותו שלא יתרחק ח"ו מבוראו, מובן מאליו שההתרחקות מהקב"ה הוא הדבר הגרוע ביותר, כי היסורים באים להציל ולרפא מהעבירה, ובוודאי שהמכה עצמה גרועה יותר מיסורי הרפואה.

ומעתה, 'צדיק ורע לו' היינו צדיק המסובב עם רע ויסורים, אפשר לימר שהרעה והיסורין באים להקדים רפואה למכה, להקל עליו את כח ההתנגדות שלא תהיה בפרך כל כך, ונמצא כי המה טובתו ורפואת מכתו שהמכה הוא ההתנגדות שיש לו נגד עבודתו והשגתו

^כ. זה לשון הגמ': 'הודיעני נא את דרכיך' (שמות לג, יג) אמר לפניו, רבונו של עולם, מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו.

בבחינת 'את זה לעומת זה' שעל ידן יבוא לדרגה גבוהה יותר, כי אולי המכה וההתנגדות הוא באופן שלא היה יכול לעמוד נגדה, ובנפלו לא יוסיף קום, אם לא ע"י היסורים והדלות שמתיש כח ההתנגדות כנ"ל. וצדיק וטיב לו' הוא, כי ההתנגדות בבחינת 'את זה לעומת זה' שכנגד שכלו ועבודתו ודרך הלוכו, אינו צריך חיזוק על ידי היסורים, ובלתם יכול לעמוד כנגדם.

וזהו דבר שאין שום בריה יכול לשער, שאין אדם יכול לידע, הן על חבירו והן על עצמו, האם הוא שייך לדרגה של 'צדיק ורע לו' שצריך להגיע לסיבה של יסורים וכיוצא"ב כדי להקל מעליו את קושי ההתנגדות, או שיוכל להתחזק נגד ההתנגדות גם בלי יסורים. שהרי כל אחד נכוח מחופתו של חבירו (ב"ב עה ע"א), והיינו שגם הצדיקים הגדולים יש בהם חילוקי דרגות לגבי יתר הצדיקים, ואפילו גדול הדור יכול להכוות מחופתו של אדם פשוט וקל שיש לו כח להתגבר על נסיון על ידי אמונה פשוטה, אבל לפניו ית' גלוי וידוע דרגתו של כל אחד, כמו שנאמר (תהלים לג טו) 'היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשהיהם' וכו'.

וכן אמרו רבותינו ז"ל (תענית כה ע"א) על גודל העניות של רבי אלעזר בן פדת, שהשיבו לו מן השמים - כשלא היה לו להשיב את נפשו מגודל הדהק - כספיקא קמי שמיא, אפילו ע"י חזרת בריאת עולמות מחדש אולי יתרמו בשעתא דמוזני, שאם יתחדשו העולמות בשבילו, אולי יוולד בשעה שיש שפע מוזן. וקשה, איך יכול להיות ספיקא קמיה שמיא האם יוולד בשעת שפע. והענין הוא כדברינו, שכנגד השגת רבי אלעזר בן פדת שכלו ועבודתו, ההתנגדות מזה אשר 'את זה לעומת זה', היה ספק האם אפשר לעמוד כנגדה בלי יסורין, או אולי שאי אפשר להיות אם לא על יסורי עוני, וזהו דבר שאינו מוכרח בידיעתו יתברך אלא תלוי בבחירתו ומעשיו של האדם, ולכן נופל בו ספיקא קמי שמיא מצד חלק הבחירה.

אברהם התחזק נגד בלבול האמונה והשיג את שלימות האמונה

והנה נסיון העקדה הובא כמדרשים (ב"ר נו יב) ורש"י ז"ל (בראשית כב יב) שהיה לו לאברהם להרהר אחר מדותיו, והוא שאמר רבי אבא, אמר אברהם אפשר לפניך את שיהתי, אתמול אמרת לי (שם כא יב) 'כי ביצחק יקרא לך זרע' וחזרת ואמרת (שם כב ב) 'קח נא את בנך' ועכשיו אתה אומר לי (שם יב) 'אל תשלח ידך', שהוא נראה כמו שינוי רצון אצל הבורא ית' ח"ו, שהוא שורש הכפירה ח"ו. וכאן לומד רבינו שעיקר הנסיון לא היה בעצם הדבר שהוצרך אברהם להעלות את בנו ויחידו על גבי המזבח, כי דבר זה אינו נחשב לנסיון כלל לגבי אברהם אבינו ע"ה שנצטווה מפי הגבורה לעשות כן, אלא עיקר הנסיון היה באמונה, שלא הרהר כלום, ואף שלא היו יכולים לעלות בקנה אחד מה שאמר

לו הקב"ה 'כי ביצחק יקרא לך זרע' עם הציווי של 'קח נא את בנדך, ואחר כך בא ציווי נוסף 'אל תשלה ידך' שהוא שינוי רצון כפול²², בכל זאת המשיך לקיים דבר ה' באמונה פשוטה.

וכן על דרך זה כל הקושיות כמו 'צדיק זרע לו' שהוא היפך מן הראוי והיפך הכטחת התורה שנאמר בה (ויקרא כו, ג) 'אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעצם' וגו', וכן הוא אומר (דברים יא, יג-יד) 'זהיה אם שמוע תשמעו וגו' ונתתי מטר ארצכם' וגו', או שאר קושיות ואמונות הכוזבות אשר כל הקושיות הללו הן בכחינת 'את זה לעומת זה עשה אלקים' נגד כל דביקות וחשגת אמיתותו בחכמתו, וכמאמר רש"י ז"ל (בראשית ג א) אצל 'הנחש היה ערום מכל', ארור מכל, לפי ערמתו וגדולתו היתה מפלתו, כי ערמתו גרמה לו למפלה זו לחיות נפרד מאמונה הפשוטה.

אבל אברהם אבינו ע"ה עמד בנסיון ולא הרחר אחר האמונה, אף בחשנתו את דבריו ית' שהמנה מהופכים ולא הבין איך יכולים להתקיים יהדיו כל דברי ה' הסותרים זה את זה, וכל זה משום שהתחזק באמיתות האמונה הגדולה והחזקה מרצונו הפשוט ית' וידע כי לא מחשבותיו מחשבת השי"ת, ולא דרכיו דרכו, ואינו מבין דבריו ית' והנהגתו כלל, וכל הרעות המתדמים מאתו ית' הם טובות אמתיים כנ"ל שבאים להצילו ולרפאותו מן המכה, וכל דבריו הנראים מהופכים הכל אל מקום אחד הולך, והן המה בלי שום שנוי ותמורה ח"ו. ומה שאין מובן הדבר, ריק הוא מכם (ע"פ דברים לב מז)²³, שאין שום השגה יכולה להשיג דבריו ית' ופירושו מלותיו, כדבר שנאמר (ישעיה ה כ) 'האומרים לרע טוב ולטוב רע', שמה שנדמה בעיני בשר לדבר רע, הוא באמת טוב מוחלט, וכל שכן שאינו מובן מחשבותיו של השי"ת, וכל שכן שאינו מובן רצונו הפשוט היינו הרצון המופשט, שלמעלה מדרגת מחשבה וחכמה²⁴. ובאמונה זו התחזק אברהם אבינו ע"ה ולא סמך על השגתו ועמד בנסיון שלא להרהר אחריו ית'.

²². כי שינוי אחד מרצון לרצון עדיין אפשר להשיג, כמו רעב שנהפך לשובע, אבל שינוי כפול, כגון רעב ושובע ושוב רעב, הוא נשגב מבינת האדם לגמרי. ואם מתגבר כאן באמונה הוא מגיע להשתוות מוחלטת, כמו שהיה אצל אברהם אבינו.

²³. דאמר הכתוב (דברים לב, מז) 'כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם', ודרשו חז"ל (ירושלמי פאה פ"א ה"א) ואם הוא ריק, מכם הוא. למה, שאין אתם יגיעין בתורה.

²⁴. יש מקום לומר, כי 'מחשבות' עדיין ניתן להשתנות ממחשבה למחשבה, כי סברא יכולה להשתנות, אבל אם ה'רצון' הפשוט והכללי עצמו משתנה זהו דבר שאינו ניתן להשגה כלל, כי כיצד תשתנה המטרה הכללית מפעם לפעם.

כללא דמלתא, עיקר הנסיונות הם באמונה, כמאמר (דברים ח ב) 'לנסותך לדעת את אשר בלבבך'⁷², היינו שהנסיונות הם כדי לדעת האם הגייע האדם לאמונה בלבבו, להאמין שהקב"ה מעל השגתו, וגם אם יש בו קושיות וסתירות, יבין שהקב"ה למעלה מהשגת השכל האנושי המוגבל. וכל הנסיונות שהיו לאברהם אבינו ע"ה היו על דרך זה, כמו הרעב שאמר לו הקב"ה בתחלה 'לך לך' ולא אמר לו להיכן ללכת, ואח"כ כשהבין שצריך ללכת לארץ כנען מתדמה אצלו שינוי רצון אצל הקב"ה בהביאו רעב למקום זה, כפירוש רש"י ז"ל (בראשית יב ו)⁷³, וכן כולם.

אבל עצם הדבר של נסיון המסירות נפש להשליך עצמו לכבשן האש עבורו ית', אחרי הידיעה הברורה כי הוא הבורא, אשר הוא אמר ויהי, והוא צוה למסור נפשו ולזכות עצמו עבורו ית', מי לא ישמע ומי לא יאבה לו ית', אם אמנם גם הוא נסיון, אבל לא לפי ערך אבותינו הקדושים. ובן קושית העולם, מזה היה הנסיון בעקידת יצחק, הרי אפילו יהודי כל דהו, אם השי"ת היה אומר לו בעצמו שיוזבא את עצמו עבורו, והיה יודע שהם דברי השי", בוודאי היה שומע לו, קל וחומר לאבותינו אברהם ויצחק שציוה להם הקב"ה במפורש, אמאי נחשב לנסיון. והתירוץ הוא, שאם נצטוו בכירור לעקוד עצמם, אכן אין בזה נסיון כלל, אך כאן היה הנסיון מחמת הבלבול באמונה, שאמר לו הקב"ה כמה דברים הסותרים זה את זה, ובכל זאת הלך אברהם אבינו ע"ה באמונה פשוטה ולא הרהר כלום, כי נתדבק במקום הפשוט שלמעלה מכל הגדרה ולמעלה מהרצון, ואין שם קושיא על שינוי רצון.

ולכן לא הזכירו בתורה שני הנסיונות הנזכרים לעיל, היינו הנסיון של אברהם שהושלך לכבשן האש, והנסיון של יצחק לעקוד עצמו על גבי המזבחה, אשר שניהם לא נזכרים להדיא בתורה כנסיון, כארז"ל (ילקוט שמות קפז ע"א) שלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ'החדש הזה לכם' (שמות יב ב) ולא מ'בראשית ברא', אבל 'כח מעשיו הגיד לעמו' (תהלים קיא ו), והביאור בזה כי התורה לעולם עומדת ונוהג בכל דור ובכל אדם ע"י הסתכלותו והתבוננותו במעשה הכתוב בתורה, מודותיו ית', והנהגתו בעולם השפל בחכמה העליונה, ליתן טהור מטמא ומרע טוב, וכל הגבורות הם חסדים, והכל אל מקום אחד הולך, ושורש כולם רצונו הפשוט באמונתו הפשוטה הגדולה והחזקה של האדם בבורא. ובזה מתמתקים כל הגבורות בחסדים, שהרי באמונה זו נוקב עד התהום ומשלב כל המדות ליחד לאחד,

⁷². ופירש רש"י: 'התשמור מצותיו' - שלא תנסהו ולא תהרהר אחריו.

⁷³. זה לשונו: 'רעב בארץ' - באותה ארץ לבדה, לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקדוש ברוך הוא שאמר לו ללכת אל ארץ כנען, ועכשיו משיאו לצאת ממנה.

ומשם מתברך ונשפע אמונתו ית' החזקה, ואח"כ מבין דבריו ית' בהתגלות שאינם מהופכים, כמו שהשיב השי"ת לאברהם אבינו שם (כב יב) כפירוש רש"י ז"ל¹⁹. וכאשר מגיעים עד שורש האמונה הפשוטה הסובבת כל דרגין מרישא לתתא, אזי ממקור הברכות²⁰ ממילא מתברכים כל העולמות עד עולם השפל ושלשול קמן שבים.

וזהו פתיחת רבי יצחק נפחא שאמר 'בכל המקום אשר אזכיר את שמו, כידוע שמלת 'שב' הוא נוקבא ושכינה (זהר שופטים רעה ע"ב) כי 'שם' היא בחינת מלכות הרומות על סוף כל הדרגות הניכרת למטה בפועל בעולם העשיה²¹, שהוא 'מקום' מוגדר, כבחינת נוקבא שהיא צמצום. ומלת 'אזכיר' הוא לשון זכר. ופירושו, 'בכל המקום' ששם מתייחדים השמות הנוקבא בזכר והגבורות בחסדים, כי חיבור ויחוד זה נעשה כאן למטה בתוך ה'מקום' הגשמי והמוגדר, כאשר מומשיכים לתוך העולם המוגדר שלמטה [שהוא בחינת נוקבא, דהיינו צמצום וגבורה] את האמונה הפשוטה שלמעלה מהשגה [שהיא בחינת זכר, שהיא בחינת חסד והתפשטות בלי סוף], וכאשר אין סתירה אצל האדם כלפי הנהגתו יתברך וחי במידת ההשתוות על ידי דביקותו באמונה פשוטה, ומייחד את העליונים והתחתונים כאחד, וממתיק הגבורות בחסדים, על ידי זה 'אבא אליך וברכתך' ברכה והשפעה בהשגה, והגשמיות ממילא מתברך.

ובזה יובן מה שהזכיר רבי יצחק נפחא לשון אברהם 'שזבח את עצמו', שהוא פירוש נסיון האמונה כנ"ל הגורע ומר ממות וזביחה, והיינו שאברהם אבינו התגבר בנסיון האמונה, ונחשב כאילו זבח את עצמו, ועל ידי זה הגיע לאמונה פשוטה ונמשך אליו ברכה ממקור הברכה, וזהו שאמר 'וירא אליו ה' בהתגלות והכנת קצת דרכיו ית', והיינו שאף

¹⁹. זה לשונו: 'כי עתה ידעתי' - אמר רבי אבא אמר לו אברהם אפרש לפניך את שיחתי, אתמול אמרת לי (לעיל כא, יב) 'כי ביצחק יקרא לך זרע', וחזרת ואמרת (שם כב, ב) 'קח נא את בנך', עכשיו אתה אומר לי 'אל תשלח ידך אל הנער'. אמר לו הקדוש ברוך הוא (תהלים פט, לה) 'לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה', כשאמרתי לך 'קח' מוצא שפתי לא אשנה, לא אמרתי לך 'שחטו' אלא 'העלהו', אסקתיה אחתיה.

²⁰. ראה בספר יסוד המעלה (מכתב יד) שהביא אגרת מרבינו בנוסחא זו: ומן השפעת התגלות האמונה הפשוטה לאדם ממילא מושפעים ומתברכים כל העולמות ממקור הברכות עד עולם השפל ושלשול קמן שבים שכן דרך השתלשלות השגה לאדם ע"י כל העולמות עד המדרגה התחתונה.

²¹. כדאיתא בספר בן פורת יוסף (פר' וישלח פן ג'): 'כי כל הדברים הניכרים נקראים מלכות'. (הובא דבריו בבעש"ט עה"ת פרשת כי תשא, אות יז). ראה בענין זה בספר אור שבעת הימים (אות קכ).

שהיה לו בלבול באמונה על פי הדעת האנושי והיה נראה אצלו שינוי רצון אצל הבורא ית', אבל לאחר שהתדבק באמונה פשוטה, הבין מעט בסופו של דבר איך מתיישבת הסתירות בהנהגה האלוהית?

---

⁷. כנזכר לעיל, שהבין שהקב"ה אמר לו 'והעלהו' ולא ציוה עליו לשחטו.

שיעור בספה"ק
דגל מתנה אפרים

פרשת וירא

בתיבות 'אלוני ממרא' נרמז ענין הרפואה

וירא אליו ה' באלוני ממרא (בראשית יח, א). ופירש רש"י לבקר את החולה בא, ויש לומר שמרומזו רפואה זה בפסוק עצמו, כי יו"ד הוא אלק, כי אות אלק נכתבת למעלה יו"ד, ובאמצע וא"ו, ולמטה דל"ת. והוא אותיות יו"ד. נמצא 'אלני' הוא אותיות 'אל נא', ו'ממרא' גימטריא 'רפא', ונודע שמושה רבינו ע"ה השתמש בתיבות 'אל נא רפא' כדי לרפא את מרים. וזהו שאמר הכתוב 'וירא אליו ה'' היינו שהגילוי האלוקי היה ב'אל נא רפא', היינו באותו בחינת של רפואה היה הראיה, היינו שעצם הדבר שהשי"ת נגלהו נראה אליו, הא גופא היתה הרפואה. או כמאמר חז"ל באותו ראיה נתרפא כי (משלי ט"ז, ט"ו) 'באור פני מלך חיים' שכאשר המלך העליון מביט על האדם נמשך עליו חיות, והבן.

מאתר שהפגם היה באילן, היה גם התיקון באילן

או יאמר לתרין קושיות האור החיים^א למה נשתנה כאן מכלל מקום שהקדים כאן הרואה להנראה, שהיה ראוי לומר 'וירא ה' אליו' ולא 'וירא אליו ה''. ויש לומר, כי ידוע שהאבות ע"ה הם תקנו כל אחד מה שפגם אדם הראשון בעין הדעת טוב ורע, ואברהם ע"ה היה הראשון לתיקון זה. וזה יש לומר שמרומזו בפסוק 'וירא אליו' דייקא שהוא היה התיקון

^א זה לשונו: 'וירא אליו ה''. יש לדעת למה שינה הכתוב להקדים הרואה קודם הנראה שהתחיל לדבר בו שהיה לו לומר 'וירא ה' אליו' וכמו כן מצינו שדבר בכל המקומות הקודמות (י"ב ז) 'וירא ה' אל אברם וגו' לזרעך' וגו', 'וירא ה' אל וגו' אני אל שדי' (יז א).

לעין הדעת. וזהו שנתראה ונתגלה אליו ה' 'באלני' אותיות 'באילן' כי אברהם אבינו ע"ה תיקן את פגם האילן. 'ממרא' היינו באותו אילן שאדם הראשון היה ממרא בו את ציווי השי"ת, תיקן אברהם פגם זה על ידי ששמע לקול ה', וגרם שנתהפך האילן מרע לטוב, ולא רק שסילק את הרע, אלא אדרבה, גם הגביר את הטוב כי משם נגלה אליו האלקים, כי הוא תיקן מה שגרם אדם הראשון שנתערבו טוב ורע, וצריך להפריש הטוב מן הרע ולהסיר הרע ולעשותו לטוב, כמו שכתוב (תהלים ל"ד, ט"ז) 'סור מרע' להסיר מהרע שבו, 'ועשה טוב' היינו לעשותו טוב. וזהו שתיקן אברהם ונעשה טוב, ולכך נתגלה אליו ה' שם, וכפי שהדגיש הכתוב שח' נראה 'אליו', והסמיק את תיבת 'אליו' לתיבת 'זירא', כי היתה כאן סיבה למה נתגלה אליו ה' דווקא אצל מקום האילן²⁶, כי מאחר שהפגם היה באילן, היה גם התיקון באילן. ומצינו גם ענין הגילוי האלוקי למשה רבינו אצל הסנה שהיה בו ער באש, שעצם האש שבתוך הסנה - הוא ענין הגילוי, והבן.

.

האהבה והיראה האלוקית נופלים עד למדריגות התחתונות והצדיקים היודעים להעלותם

או יאמר לתרין קושית האור החיים למה נזכר 'זירא אליו ה' ולא 'זירא ה' אליו, שהתורה בכוונה שינתה הלשון כאן לרמוז בזה ענין עמוק, כי יש לפעמים יושב הצדיק בין כמה אנשים ומדבר עמם כמה דברים גשמיים וסיפורים שכפי הנראה הם דברים בטלים, ובאמת הצדיק ההוא היושב הוא דבוק מחשבתו בה', והדיבור שמדבר אף שלהם הם גשמיים ודברים בטלים, והוא חושב ומסתכל בזה דברים רוחניים דברים קדושים, וכן ככל סיפורי העולם שמספרים לפניו ומדברים עמו ככל ענינים הוא מסתכל תמיד ענינים קדושים באותן הדיבורים. וכמו ששמעתי מן א"י נ"ע זללה"ה שמה שאומות העולם משוררים לידע"ר, היינו שירים בלשון אידיש, ככולם הם בחינת יראה ואהבה בהתפשטות מעילא לתתא ככל המדריגות התחתונים²⁷, כי השירים של הגוים על פי רוב הם שירי

²⁶ עיין באור החיים הק' שם: והוא אומרו 'זירא אליו ה'' שגילה ה' שכניתו 'אליו', ולזה הקדים תיבת 'אליו' להזכרת ה' לומר שנתגלית עליו השכינה מה שלא נשמע באומרו 'זירא ה' אליו' כי ה' יפסיק בין הגילוי למתגלה בו, והבן.

²⁷ ראה **כתר שם טוב** (ח"ב דף ג' ע"ג): כשיש למלך בן במקום מטונף הוא הולך לאותו מקום מחמת אהבת הבן, כדי ליקח אותו משם, כך לפעמים נולד מחשבה באדם מחמת שהעולמות יורדים מלמעלה ובאה לאדם גם כן אותה מחשבה, וכשהוא חכם לידע באיזה ענין הוא המחשבה אם באהבה אם ביראה אם בתפארת, אף על פי שהוא מעניני עולם הזה בתאוות גופניות, הוא

תשוקה או פחד ממלחמות וכיוצא"ב, וזהו מחמת אור האהבה והיראה המתפשט למטה בכל פרט ופרט בבריאה ומתגלה אצלם לפי המושגים הארציים והחומריים שלהם, וכאשר הצדיק - שהוא מייחד תמיד שמיא וארעא - שומע את השירים הללו הוא מרגיש את האהבה והיראה האלוקית שנפלה למקומות הנמוכים הללו ובכך מתעורר לאהבה וליראה את ה'.

וזה יש לומר שמרומו בפסוק 'וירא אליו ה' באלוני ממרא', 'אלוני' היינו בני אדם שנקראים אילן, על דרך 'בי הארם עין השדה' (דברים כ', י"ט) ו'ממרא' לשון פורר ומורה, והיינו אפילו באותם בני אדם שהם בדיבורם ממרים לה' יתברך והם רשעים, אף על פי כן 'וירא אליו' דייקא להצדיק הרבוק תמיד בה' הוא רואה תמיד ה' יתברך בענינים ההם, והוא רק 'אליו' ולא להם, כי הוא אחד ומיוחד בענין זה - לגלות בכל הדברים הבטלים את השייכות אל הדבוקות האלוקיות על ידי רמיזא דהכמתא שמוגלה בכל פרט ופרט.

'והוא יושב' היינו אף שהוא יושב עמם כאחד מהם, מכל מקום 'הוא' לשון נסתר, שהוא בהסתר ובהעלם בעולם המחשבה הנעלם. 'פתח האוהל' כדאיתא בזוה"ק (ח"ג י"ד א) פתח האוהל דא יראה, והיינו שיכול להעלות הכל מחמת שהוא דבוק תמיד ביראת ה', וכפי דרך הבעש"ט שיש להקדים תמיד יראה לפני אהבה, כי היראה היא הפתח והשער להכנס בה לדבוקות אלוקית ואחר כך מתעוררת האהבה בדרך ממיולא.

'בחום היום' היינו כמו חום השמש שהוא מחמם את היום לכך נקרא חום היום. ויש בה שתי בחינות, דרך משל אם האדם שומח פשתן נגד השמש ללכנו ואז על ידי החום נתלבן, ולאדם, חום השמש משחירו. ונמצא שהשמש, לפעמים מלבין ולפעמים משחיר, והכל תלוי במקבל¹⁷. וכן הוא גם כן בכל הדברים וענינים, על דרך 'צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם' (הושע י"ד, י) היינו לפושעים ורשעים יכשלו בם' שעוברים על 'דברת בם - ולא בדברים בטלים, אבל לצדיקים הם ילכו בם' היינו הדיבורים הבטלים ההם, הם ממש

יכול להעלות אותה, וידע שאותה המחשבה צריך לתקן בזו השעה, אם באהבה אם ביראה אם בתפארת, שנתקלקלה מחמת השבירה, ועכשיו הוא עת להעלות אותה ולכן ירדה המחשבה מעולמות עליונים ובאה לאדם כדי להעלותה מהשבירה וכו'.

¹⁷ וכן כתיב (מלאכי ג, כ) 'וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה', ודרשו חז"ל (ע"ז ג:) אמר רבי שמעון בן לקיש: אין גיהנם לעתיד לבא, אלא הקדוש ברוך הוא מוציא חמה מנרתיקה ומקדיר, רשעים נידונים בה וצדיקים מתרפאין בה; רשעים נידונים בה, דכתיב: 'כי הנה היום בא בוער כתנור והיו כל זדים וכל עושה רשעה קש ולהט אותם היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא יעזוב להם שורש וענף', לא שורש בעולם הזה ולא ענף לעולם הבא. צדיקים מתרפאין בה, דכתיב 'וזרחו לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה' וגו', ולא עוד, אלא שמתעדין בה, שנאמר 'ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק'.

מדברים על ידם בתורה ועבודת ה' יתברך כי מחשבתו דבוקה תמיד לשורשו ולמקורו, וזה להם ליבונו, על דרך 'בשלג ילבינו' (ישעיה א', י"ח), היינו שמושכים עליהם מדה של חסד בחינת ליבונו, ולרשעים הדברים בטלים משחירים אותם שהם ממושכים עליהם את הדין בחינת גבורה שהוא גוון אוכם [-שהור] ולצדיקים להיפוך דהיינו גוון לון כנ"ל, והבן.

ובוודאי אין הכוונה שהצדיק הולך בכוונה תחילה אצל הרשעים לשמוע דברים בטלים כדי להעלותם, אלא שבאם מזדמן לו לשמוע דיבורים כאלו, אזי מחמת רוב דביקותו בה' הוא תיכף מוצא רמיוז דחכמתא בתוך הדברים הבטלים איך להעלותם לשורשם, כי באמת הם נמשכים מאהבה ויראה אלוקית אלא שנפלו למידות נפולות.

ויש להעתיק בכאן מאמר הבעש"ט בפרשה זו¹⁷, שהגם שהאורחים מפריעים את האדם מחמת שמודרים דברים בטלים ולשון הרע, מכל מקום יש מצוה של הכנסת אורחים, ולכן גדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה.

ורבים שואלים מנין אכן ידע אברהם אבינו ע"ה דבר זה שגדולה הכנסת אורחים יותר מקבלת פני השכינה, עד שהעיוז לומר להקב"ה להמתין קמעה מחמת שיש לו אורחים.

אך י"ל דמכיוון שהיו כליותיו יועצות והרגיש מעצמו מחמת רוב קדושתו שיש כאן מצוה של הכנסת אורחים, וכאשר מתעסקים בהכנסת אורחים בהכרח נלווה בכך גם דיבורים בטלים ואמורים שמרחיקים את השראת השכינה, אזי מעמם המצווה הבין שהכנסת אורחים גדולה מהקבלת פני השכינה.

ועל דרך זה לענייננו, שהגם שהצדיק יורד ממדרגתו מעט כאשר שומע דברים בטלים, ביכלתו להגביה אותם מילים ולהשכין בהם את השכינה הקדושה.

ומסופר שהרה"ק רבי דוד בידרמן מירושלים זצוק"ל עבר בשער יפו ושמע ישמעאלי אחד משורר שיר אהבה בלשון ערבית, ואמר שאם הערבי משתמש בשיר הזה לאהבה גשמית והומרית, אפשר להשתמש בשיר זה לאהבת ה', והעלה את השיר לדביקות ה' וניגן בזה את 'בני היכלא' בסעודה שלישית, וכדברי הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע על מאמר הכתוב (בראשית מג, יא) 'קחו מזמרת הארץ בכליכם' שיעקב אבינו ע"ה אמר לשבטים שכאשר

¹⁷ ראה **תולדות יעקב יוסף** (ר"ט ע"ב): ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, ובגמרא (שבת קכ"ז ע"א) גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה כו', שמעתי ממורי ביאור גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני השכינה, והקשה, והעולה שלפעמים הכנסת אורחין הוא ביטול תורה, או סיפורי לשון הרע וכו' מכל מקום גדולה הכנסת אורחים.

ירדו למצרים יעלו עמם מהזמר והשירה שהם שומעים שם על ידי הכלים שלהם שהוא אהבה ויראה אלוקות¹⁷.

אברהם אבינו היה עוסק בהלכות הדיינים כשבא אברהם לבקר

או יאמר וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל וגו' וירא והנה שלושה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם וישתחו ארצה וגו', פירש רש"י 'שב' כתיב, כאילו נכתב יָשָׁב בלשון עבר, משום שביקש לעמוד אמר לו הקדוש ברוך הוא, שב ואני אעמוד, ואתה סימן לבניך, שהדיינים יהיו יושבים ואני אעמוד עליהם, שנאמר (תהלים פ"ב, א') 'אלהים נצב בעדת אלי¹⁸ עד כאן לשונו.

וצריך להבין איך הוא מרומז בכאן ענין דיינים שיהיה אותו העמידה סימן לבני דיינים, כי לא נזכר בכאן שום ענין דיינים.

ויש לפרש לפי עניות דעתי שיש בכאן רמז מענין דיינים בכל הפסוקים האלו ונקדים מה שכתב בעל המורים על והוא יושב פתח האהל שנשמך אצל נימולו אתו, והוא רמז למאמרם ז"ל (עירובין י"ט א) אברהם יושב על פתח של גיהנם ואינו מניח ליכנס לגיהנם מי שהוא מהול וכו' עיין שם, וכתב המור (יו"ד סוף סי' רס"ג): כתב גאון, ינוקא דמית ולא הוו ליה שמונת יומין, נהגינן דמהלינן ליה אבי קברא. וכבית יוסף שם הביא שם ב' טעמים לזה, הכלבו והאבודרהם בשם גאונים כתבו דמסירין חרפתו ממנו שלא יקבר בערלתו כי

¹⁷ וסיפר כ"ק אאמו"ר זצוק"ל שבהיותו באירופה לפני המלחמה, במונקאטש או בצעהלים, ובכל יום ראשון בבוקר היו עומדים חבורת משוררים על המדריות של בנין העיריה, והיו מנגנים מארש חדש, והגבאי של הרב דמתא היה רושם את התווים של הניגון והוא ובשבת הבאה היו שרים אותו בבית הכנסת על 'אל אדון על כל המעשים'.

וכן ידוע אצל החסידים שלקחו ניגונים רבים ששמעו מאומות העולם והעלו אותם לקדושה, כי שורש השיר הוא בצד הקדושה.

¹⁸ ואיתא מאמר נורא בדרשות חתם סופר על מאמר הכתוב (דברים טז, יח) 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' ומכאן למדנו שאסור ליהודי לילך לערכאות של גויים, ולהוציא ממון על פיהם. וכתב שמעל כל דין יושב מלאך שהוא שר של מעלה, וכאשר יהודים מגיעים לבית דין חשוב זה מוסיף כח בפמליא של מעלה, ואם הולך לדון אצל שלושה שופטים נכרים שיש עליהם שר של קליפה וסטרא אחרא, ואם הולך להישפט בפניהם הוא נותן כח לאותם שרים של הטומאה.

חרפה היא לו. ובהנהגות מיימוני כתב שהוא משום תקנת הפושעים, כי איתא בבראשית רבה (פמ"ח) שמעבירין הערלה מן הקטנים שמתו ולא מלו, ונותנים אותה על פושעי ישראל הנכנסים לגיהנום ואאע"ה אינו מציל אותם כי אינו מכיר אותם כיהודים. וצריך להבין גם כן מה ענין פתח של גיהנם לכאן.

ויש לומר דהענין הוא שאברהם אבינו ע"ה היה עוסק אז בתורת דיינים ומהדר ומעיין בה"ח, ואיתא (מנהדרין ז' א) בשעה שהדיין יושב בדין יהיה בעיניו כאילו גיהנם פתוח לו מתחתיו. וזהו 'הוא יושב פתח האהל' היינו שהיה יושב אז באותו בחינת של פתחו של גיהנם כי היה עוסק אז ומעיין בהלכות דיינים, ולכך שפיר אמר לו הקדוש ברוך הוא שב ואתה סימן לכניך וכו' כי היה עוסק אז בתורת דיינים.

ועל דרך זה יש לפרש כל הענין שאחריו משתעי ומדבר מענין דיינים ודיניהם, וישא עיניו – היינו על דרך מאמר הז"ל (שם ו' ב) אין לו לדיין אלא מה שענינו רואת, כי הדין דין אמת הוא מאיר את עינו ומנשא אותם, היפוך ממה שהשוהד יעור וגו'. וזהו 'זירא' שעל ידי הדין מאירים יותר עיניו. 'זהנה שלושה אנשים נצבים עליו' פירוש הסתכל בהלכות דיינים והבין שעיקר הדיינים הוא שיהיו שלושה דייקא כמאמר הז"ל משום שאחד מצדד לכאן והשני לכאן והשלישי מכריע בינתיים. ועל דרך הסוד צריך שלושה דיינים כי הדיינים הם בחינת חסד והוא בחינת אברהם יצחק ויעקב כידוע, והוא שכתב הזוה"ק (ח"א צ"ח א) מאן אינון שלושה אנשים אברהם יצחק ויעקב, וכמו ששמעתי בפירוש מן אא"ז נ"ע זל"ה כי אברהם יצחק ויעקב הם תלת דיינים, והסימן הוא כי אותיות שניות מן שמות האבות דהיינו אברהם יצחק ויעקב הוא 'בצע', והוא רמז על הדיינים שצריכים להיות שונאי בצע:

וזה יש לומר הפירוש 'זהנה שלושה אנשים נצבים עליו', 'עליו' היינו בסמוך, כמו 'ועליו מטה מנשה' (במדבר ב', כ') והיינו כאשר שנים עומדים בסמוך עמו של אברהם הם ביחד שלושה דיינים, והיינו אברהם כשהוא עם בחינת יצחק ויעקב. 'זירא זירין לקראתם', 'זירא' זה פירוש הכנה בפירוש רש"י ז"ל, 'זירין לקראתם', 'זירין' לשון ריצוץ ושבירה היינו שנושאים ונותנים בדין בהכנת לבם ומתווכחים הדיינים זה עם זה אחד לקראת רעהו, זה אומר לפטור זה אומר לחוב, 'זישתחו ארצה' כמו לארץ היינו שצריכים לנשות דעתם אל דין השלישי בחינת יעקב מדת אמת, וארץ הוא אמת על דרך 'אמת מארץ תצמח'

¹⁷² [א.ה. אולי מחמת דכתיב 'באלוני ממרא' שהוא לשון אילי הארץ, וגם אלוני ממרא הוא אלון מורה שהוא שכס (רש"י דברים יא, ל) שהוא מקום פורענות ודין].

(תהלים פ"ה, י"ב) והוא בחינת דעת המכריע ביניהם בשיקול דעתו וצריכים להסכים אליו ובוז על ידי הכרעת השלישי יוצא הדין לאמיתו.

וזהו שאמרו חז"ל (שבת י' א) כל הדין דין אמת לאמיתו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, כי אי אפשר להיות דין אמת כי אם שיהיו שלושה דיינים בחינת אברהם יצחק ויעקב, וידוע דבאברהם נברא העולם כמאמר חז"ל (בראשית רבה י"ב, ב) בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם, וכן ביצחק ויעקב שבזכותם נברא העולם, וכדאיתא בזוה"ק (ה"ג ס"ה א) על פסוק (תהלים נ', א) 'אל אלהים ה' דיבר ויקרא ארץ, היינו שהבריאה היתה באברהם שהוא מדת החסד בחינת אל, וכן ביצחק מדת גבורה בחינת אלהים, וכן ביעקב שהיה מרכבה להשם הוי"ה ברוך הוא, כאלו שלש דיבר ויקרא ארץ. וזהו הטעם גם כן כל האומר ויכולו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, כי שלש פעמים ויכלו, אחד בעמידה בלחש ואחד בקול רם ואחד בקידוש, מספרם שלש פעמים ע"ב, והם בחינת שלושה אבות^ט שבהם נברא העולם והבן.

.

שלושת האורחים רומזין על שלושת המידות הג"ת שהם שורש כל המידות שבעולם

וישא עיניו וירא (יה, ב). על דרך דע מה למעלה ממך (אבות ב', א), וזהו שאמר הכתוב 'וישא' לשון הגבהה למעלה היינו שהסתכל בעיניו וחשב שבכל העינים יש יראה ואהבה בהתפשטות מעילא לתתא ושורשם למעלה כנ"ל שהאהבה והיראה האלוקית מתפשט עד למטה ממש בתוך המדריגות התחתונות ממש, ועל כן כאשר ראה אברהם את שלושת האורחים הרומזין על שלושת המידות הג"ת שהם שורש כל המידות שבעולם, הרים את עיניו ואת הסתכלותו, וראה בהם אהבה ויראה והתפארות אלוקית, ואז רץ לקראתם להעלותם, והבן:

^ט שמא מחמת שאותיות אהע"ה מתחלפות, ולכן ג' פעמים ע"ב רומז על ג' אבות. או משום ששלושת האבות נכללים באברהם שהוא מידת החסדף וחסד עולה ע"ב.

שיעור בספה"ק
נוצר חסד
 לרביה"ק מקאמארנא

אבות פרק ד משנה כב

הצדיקים מוכרחים לירד ממדריגתם כדי להעלות הרשעים

הילודים למות והמתים להחיות והחיים לידון, עיין בתולדת [יעקב יוסף פרשת] קדושים (דף צב.). 'הילודים' הם הצדיקים והכשרים, 'למות' לירד ממדריגתו לנסיון, וזה סיבה כדי 'המתים להחיות', כי הצדיקים כה דבוקים בשורשם האלוקי עד שאין להם כל חיבור ושייכות לענייני הרשעים ולכן מוכרחים למות היינו לירד ממדריגתם, כדברי הוזה"ק באדרא קדישא (ח"ג דף קל"ה ע"ב) דכל מאן דנחית מדרגא קדמאה דהוה ביה קרי ביה מיתה וכו', וכל זאת כדי שיהיה לו חיבור עם הרשעים להחיותו ולקרבתו תחת כנפי השכינה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כדאיתא בווה"ק (בראשית יח:) כי 'שמע ישראל' הוא יהודא עילאה, שהכל בטל. ואילו 'ברוך שם כבוד' הוא יהודא תתאה, שהקב"ה מתגלה גם למטה בתוך מציאות הבריאה התחתונה, שזהו ענין יהודים בתוך הגשמיים ממש וכן להעלות הנשמות ולברוא נשמות גרים, הכל צריך לירד ממדריגתו אשר זה יקרא מיתה לצדיק, כדי להחיות המתים הרשעים והנשמות שנפלו בקליפות, כמו למושל בן המלך שנתחבר עם הזונות ואנשי כפר, ושחק ורקד עמהן ברקודין ומחולות, והמלך נתכבש שבנו רוקד עם הפחותים הללו ולכן שלח אליו שרים נכבדים ובן המלך עשה מהם חובא ואטלולא כי אמר להם שזהו אצלו תכלית הטוב, עד ששר אחד שינה את עצמו כאילו הוא כפרי ושחק ורקד

²⁰ וכן מובא בשם הבעש"ט (תולדות יעקב יוסף ר"ט ע"א): הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את וגו', שעל ידי שנכנס בו מחשבות זנות ועל ידי זה חשש והרגו אותי וגו' [שיפול ממדריגתו]. לכך אמרי נא אחותי את וכמו שכתוב בזוהר (פ' לך פ"א ע"ב) אמור לחכמה אחותי את וכו' ונדרש זה מיתורא 'אח', ר"ל שישתף את עצמו עם השכינה שנקרא אחותי, ועל ידי זה וחיתה נפשי בגלגל ודפח"ח וכו'.

עמו, ומעט מעט על ידי התחברות משך לבו לאביו המלך, עד שפעל שהחזירו לאביו^א, והנמשל מובן שהצדיק יורד למטה לדרגות הנמוכות כדי להעלות שלל רב ולהוציא יקר מזולל.

ד"ר ע"י מכון "אוצרות קאמארנא" שע"י מרכז מוסדות קאמארנא בארה"ק | רח' מרים הנביאה 14 רמת בית שמש |
טל. 072-25-800 פקס. 072-25-801 | להערות ולקבלת הגלין com-gmail@komarne-otzrot

^א וכן ידוע המשל מהרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע אל בן המלך שנשתטה והחשיב עצמו כתנרגול הודו ולא הועילו כל הרפואות, עד שהלך פיקח אחד ועשה עצמו ג"כ כתנרגול הודו ושכנע אותו שאפשר להשאר תנרגול ובכל זאת להתלבש ולאכול כבן אדם. ועל דרך זה אם רוצים להיות צדיק אין צריך להחליף מהותו ולהיות מלאך אלא אפשר להשאר אדם ובכל זאת להעלות הכל לדביקות.